

FINBODE = COPD - (ja astma-)potilaan seurannan ja kuntoutuksen työmalli

Jari Kämäräinen, ft

Eva Kontula, LL

(kummallakaan ei sidonnaisuuksia)

FINBODE – tutkimus 2008 – 2012

tavoite:150 astma- ja keuhkohtaumatautipotilasta ja 15 terveydenhuollon toimipaikkaa

- Anttolanhovin kuntoutuslaitos (3 eri kurssia)
- Hki TYKE, Forssan TTH
- Nurmijärven TK, Laukaan TK, Orimattilan TK (MedOne) ja Oiva PPK
- Kotkan TK - Karhulan TA (MedOne)
- Jämsän seudun thky Jokilaakson sairaala
- **Keski-Suomen keskussairaalan keuhkopkl**
- HYKS, Meilahden sairaalan keuhkopkl
- HYKS, Iho- ja allergiasairaalan keuhkopkl

Pitkäaikaissairaiden seuranta / PTH

RR-tauti verenpainelukemat, laboratoriotutk.

Diabetes verensokeriarvot, kolesteroli, BMI

Astma PEF – mittaukset, astmatesti,
lääkekulutuksen seuranta

COPD ?

Jos hengityssairautta seurataan
ja kuntoutustarvetta arvioidaan,

mitä välineitä tai keinoja
käytetään?

Kuka seuraa hengityssairaalan tilannetta?

- **TK:** lääkäri, potilas itse, hoitaja, **erikoissairaanhoito**, ei säännöllistä seurantaa, ei kukaan
- **KS:** **terveyskeskus**, lääkärit, keuhkopkl, potilas itse, fysioterapeutti, sosiaalihoitaja,
- **YO-sairaala:** potilas itse, lääkärit, hoitajat

Kuntoutustarvetta arvioidaan:

- **TK:** PEF- ja spirometriatulosten perusteella, stetoskoopilla, potilaan työssä ja arjessa selviäminen, 'hengitysarvosta', lääketarve,
- **TTH:** näitä potilaita ei ole, kysellään miten menee, työterveystarkastus
- **KS:** keskustelu potilaan ja omaisten kanssa, sattumanvaraisesti, lääkärin ajatusten pohjalta, rajoitusten mukaan, kotona pärjääminen, fysioterapeutin tutkimusten perusteella
- **YO-sairaala:** näppituntumalla, potilaan kertomuksen mukaan, haastattelun ja fysioterapeutin tutkimusten perusteella, työelämässä selviytymisen mukaan, ei tietoa

Kuka vastaa hengityssairaahan kuntoutuksesta?

- **TK:** lääkärit, hoitajat, potilas itse, **erikoissairaanhoido**, astmahoitaja, jos potilas käy, fyssari, ei ole ollut, hoitava terapeutti, kuntoutustyöryhmä, luultavasti ei kukaan, työterveyshuolto, ei kukaan
- **KS:** **tk-lääkäri** yhdessä ft:n kanssa, keuhkolääkäri, hoitava lääkäri yhdessä potilaan kanssa, kuntoutusohjaaja, sosiaalityöntekijä, potilas itse
- **YO-sairaala:** lääkäri, hoitaja potilaan kanssa, fysioterapeutti, kuntohoitaja, potilas itse

Toteutetaanko toimipisteessäsi hengityssairaiden avokuntoutusta **2009**

- **TK:** ei 60%, ei tietoa 22%
kyllä 18% (= hengitysohjaus, PEP - opetus, astmaohjaus, fysioterapeuttin ohjaus, yleiskunnon kohotus, tyhjennyshoito, apuvälinearvio)
- **KS:** ei 38%, ei tietoa 5%, kyllä 57% (=ektasia- ja hyperventilaatio - ohjaus, ensitietopäivä, kotivoimisteluohteet, astma- ja KAT – ohjausta)
- **YO-sairaala:** ei tietoa, ei systemaattisesti, hengitysohjaus, porraskävely, hengitysohjaus, liikehoito

Mihin hengityssairas lähetetään kuntoutumaan?

- **TK:** **erikoissairaanhoidon**, laitoksiin (Heli ym.), Kelan kautta kylpylöihin, Kelalle, fysioterapiaan, astmahoitajalle, 'fysioterapeutit ihan ulkona', ei tietoa, ei mihinkään
- **KS:** ehkä kuntoutuslaitoksiin, potilasyhdistysten kautta, **terveyskeskukseen**, Filhan kuntoutukseen, kotiin, ei tietoa
- **YO-sairaala:** Kelan kursseille, **työterveyshuoltoon**, kuntoutuslaitoksiin, ei tietoa

Mitä liikunnan esteitä potilailla (n=108) on omasta mielestään ollut?

	astma	copd	astma ja copd
Esteitä oli	63%	67%	70%
Mitä esteitä:			
heng.sair.oireet	34%	47%	48%
viitsimättömyys	23%	33%	30%
pelko	17%	22%	17%
muu sairaus	25%	25%	35%

Lääkemainos

Hän tarvitsee
elämäntapamuutosten tueksi
lääkehoitoa.*

***vai sittenkin
lääkehoidon lisäksi
elämäntapamuutoksia?**

läinen syö vöi

FINBODE – työmallin perusta

BODE index and end-stage COPD mortality

BODE index score	52 month mortality
0-2	19%
3-4	32 %
5-6	40 %
7-10	80 %

Pitkäaikaissairaiden seuranta / PTH

RR-tauti verenpainelukemat, laboratoriotutk.

Diabetes verensokeriarvot, kolesteroli, BMI

Astma PEF – mittaukset, lääkekulutus, seuranta

COPD

hoitajan mahdollisuudet?

STM ja THL 2010: hoitaja = "Case manager"

COPD –potilaan seuranta avoterveydenhuollossa

HOITAJA tekee HA -kyselyn

Jos
HA=0

Jos
HA $\geq$ 1

Spirometria ja
6 min kävelytesti
(FYSIOTERAPEUTTI)

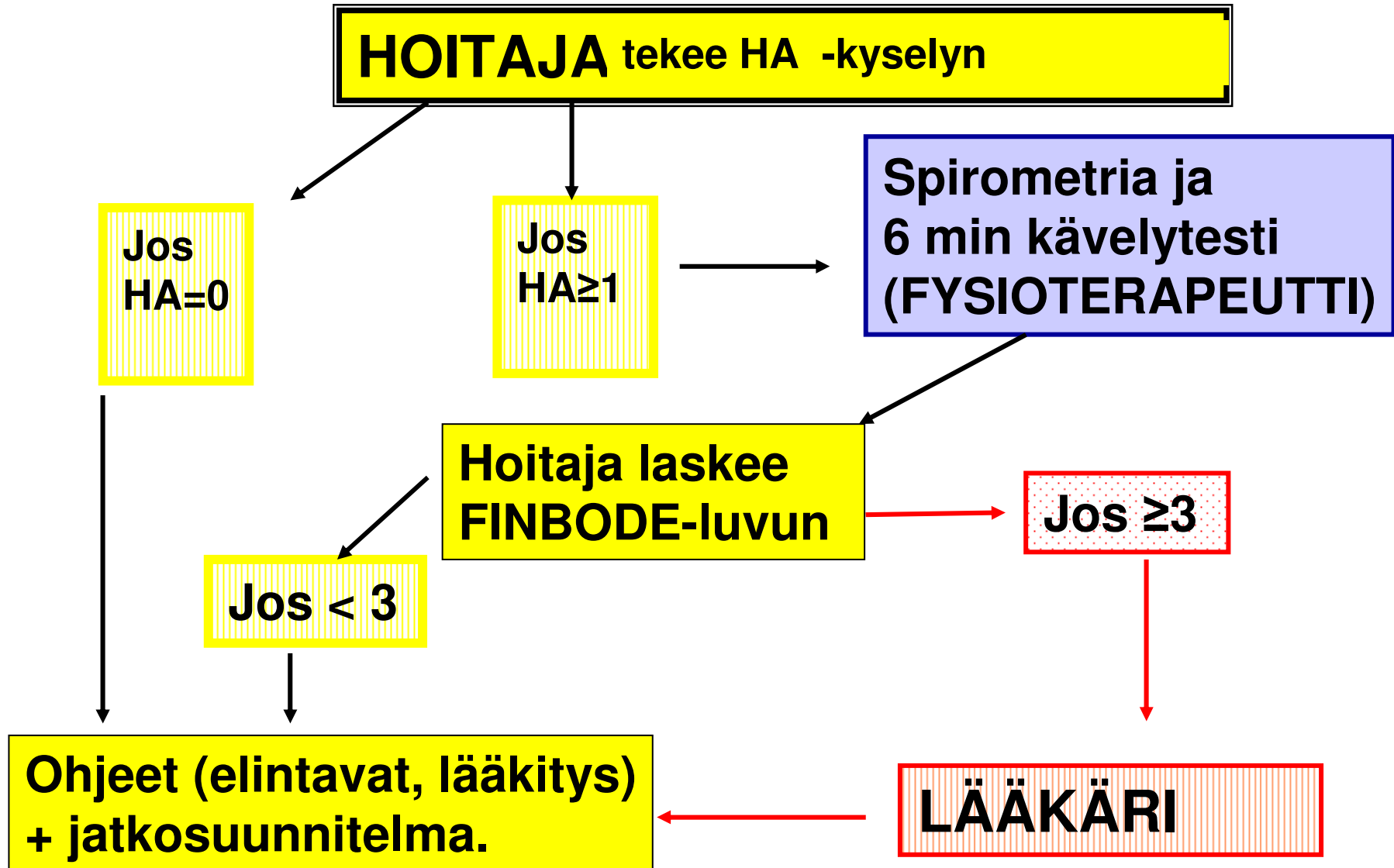
Hoitaja laskee
FINBODE-luvun

Jos $\geq$ 3

Jos < 3

Ohjeet (elintavat, lääkitys)
+ jatkosuunnitelma.

LÄÄKÄRI

Hengenahdistuksen vaikeusaste (HA)

Sukunimi	Etunimi	sotu
----------	---------	------

kysymys	pisteet	
	jos kyllä	
koen hengenahdistusta vain erittäin kovassa rasituksessa	jos kyllä	0
koen hengenahdistusta kiiruhtaessani portaita ja ylämäkeä	jos kyllä	1
kävelen tasamaata hitaammin kuin ikäiseni hengenahdistuksen vuoksi tai joudun omaa tahtia tasamaata kävellessäni välillä pysähtymään hengenahdistuksen vuoksi	jos kyllä	2
joudun pysähtymään hengenahdistuksen vuoksi n. 100 m matkan tai muutaman minuutin tasamaakävelyn jälkeen	jos kyllä	3
koen, etten voi lähteä kodistani hengenahdistuksen vuoksi tai koen hengenahdistusta pukiessa tai riisuesssa	jos kyllä	4
yhteensä		

päiväys	työntekijän nimi
---------	------------------

COPD –potilaan seuranta avoterveydenhuollossa

HOITAJA tekee HA -kyselyn

Jos
HA=0

Jos
HA $\geq$ 1

Spirometria ja
6 min kävelytesti
(FYSIOTERAPEUTTI)

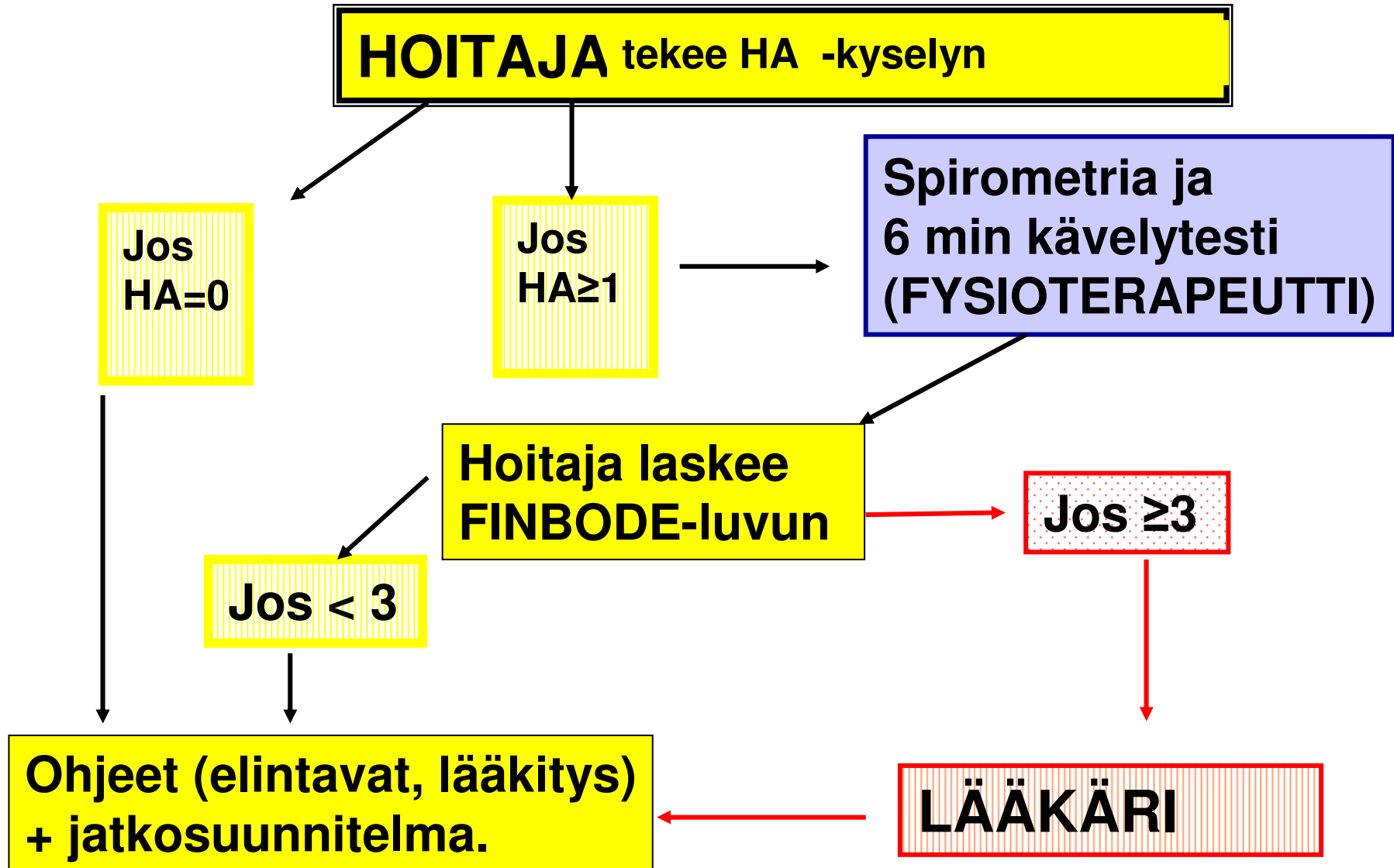
Hoitaja laskee
FINBODE-luvun

Jos < 3

Jos $\geq$ 3

Ohjeet (elintavat, lääkitys)
+ jatkosuunnitelma.

LÄÄKÄRI

Fysioterapiassa:

- 6 min kävelytesti → kävelymatka ja havainnot!
- Lihasvoimaa ja liikuntaa lisäävä ohjaus
  - Liikuntatottumusten kartoitus
  - Borg asteikon hyödyntäminen
  - Liikuntapäiväkirja, askelmittari
- Hengitystavan ohjaus
  - Hengenahdistuksen hallinta
- Asentovirheiden ehkäisy
- Tarvittaessa keinoja liman poistoon
- **Kuntoutussuunnitelma** kirjataan sairauskertomukseen selvästi (aikataulu, sisältö, työnjako)

COPD –potilaan seuranta avoterveydenhuollossa

HOITAJA tekee HA -kyselyn

Jos
HA=0

Jos
HA $\geq$ 1

Spirometria ja
6 min kävelytesti
(FYSIOTERAPEUTTI)

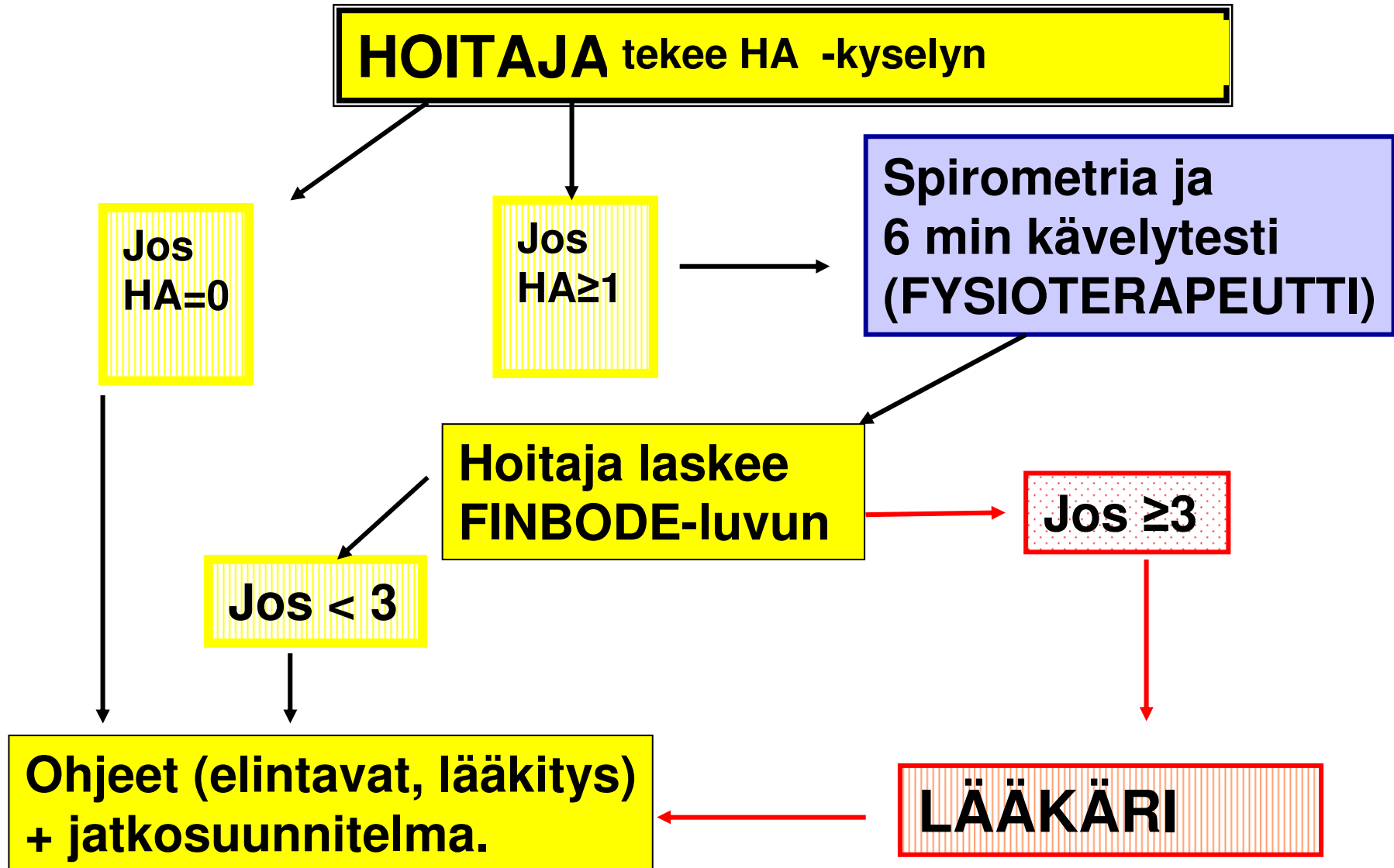
Hoitaja laskee
FINBODE-luvun

Jos < 3

Jos $\geq$ 3

Ohjeet (elintavat, lääkitys)
+ jatkosuunnitelma.

LÄÄKÄRI

FINBODE –indeksin pistetaulukko

Mitattava suure		Pisteluokittelu			
		0	1	2	3
B	BMI	19-24	25-29	30-35	>35 tai <19
O	FEV ₁	>80	80-65	65-45	<45
D	Hengenahdistus (HA) Dyspnoe	0-1	2	3	4
E	6 min kävelytesti (m) Exercise	≥350	250-349	150-249	<149

Sukunimi	Etunimi	sotu
-----------------	----------------	-------------

Mitattava suure		ALUSSA pvm		LOPUSSA pvm	
		TULOS	PISTEET	TULOS	PISTEET
B	BMI	32	2		
O	FEV ₁	75	1		
D	Hengenahdistus (HA) Dyspnoe	2	1		
E	6 min kävelytesti (m) Exercise	240	2		
työntekijä		Yht.	6	Yht.	

FINBODE –indeksin pistetaulukko

Mitattava suure		Pisteluokittelu			
		0	1	2	3
B	BMI	19-24	25-29	30-35	>35 tai <19
O	FEV ₁	>80	80-65	65-45	<45
D	Hengenahdistus (HA) Dyspnoe	0-1	2	3	4
E	6 min kävelytesti (m) Exercise	≥350	250-349	150-249	<149

Sukunimi	Etunimi	sotu
-----------------	----------------	-------------

Mitattava suure		ALUSSA pvm		LOPUSSA pvm	
		TULOS	PISTEET	TULOS	PISTEET
B	BMI	32	2	28	1
O	FEV ₁	75	1	81	0
D	Hengenahdistus (HA) Dyspnoe	2	1	1	0
E	6 min kävelytesti (m) Exercise	240	2	280	1
työntekijä		Yht.	6	Yht.	2

Kaikki (n=118) FINBODE –potilaat v.2008 →

	%	%	%	%	K ja A+K – potilaista keskiarvot					
	A	K	A+K	Tupa koi	HA	BMI	FEV ₁	6mwt	FINBODE	BODE
TK	64	14	18	34	1	29	2,34	487	2,7	0,8
TTH	94	0	6	19	1	30	2,62	572	2	0,4
KS	25	25	45	35	1,25	26	1,61	406	4,4	2,5
YOS	10	35	45	60	1,25	28	1,67	463	4	2

Antibiootti- ja steroidikuurien käyttö 2 vuotta edeltävältä ajalta

2 v edeltäen	Kuureja kpl	Astma	COPD	Astma & COPD	Kaikki
Antibioottikuurit	≥ 3	19.6%	13.2%	18.2%	16.6%
Steroidikuurit	≥ 3	18.5%	26.6%	23.1%	17.6%
n=		81	45	28	108

Tupakointi diagnoosiryhmittäin (n ja %)

	Astma		COPD		Astma & COPD	
Tupakoi päivittäin	24	28.2%	27	57.4%	17	60.7%
Tupakoi satunnaisesti	3	3.5%	2	4.3%	1	3.6%
Lopettanut	25	29.4%	17	36.2%	9	32.1%
Ei koskaan tupakoinut	30	35.3%	1	2.1%	1	3.6%
Ei tietoa ???	3	3.5%	0	.0%	0	.0%
Kaikki	85	100.0 %	47	100.0 %	28	100.0 %

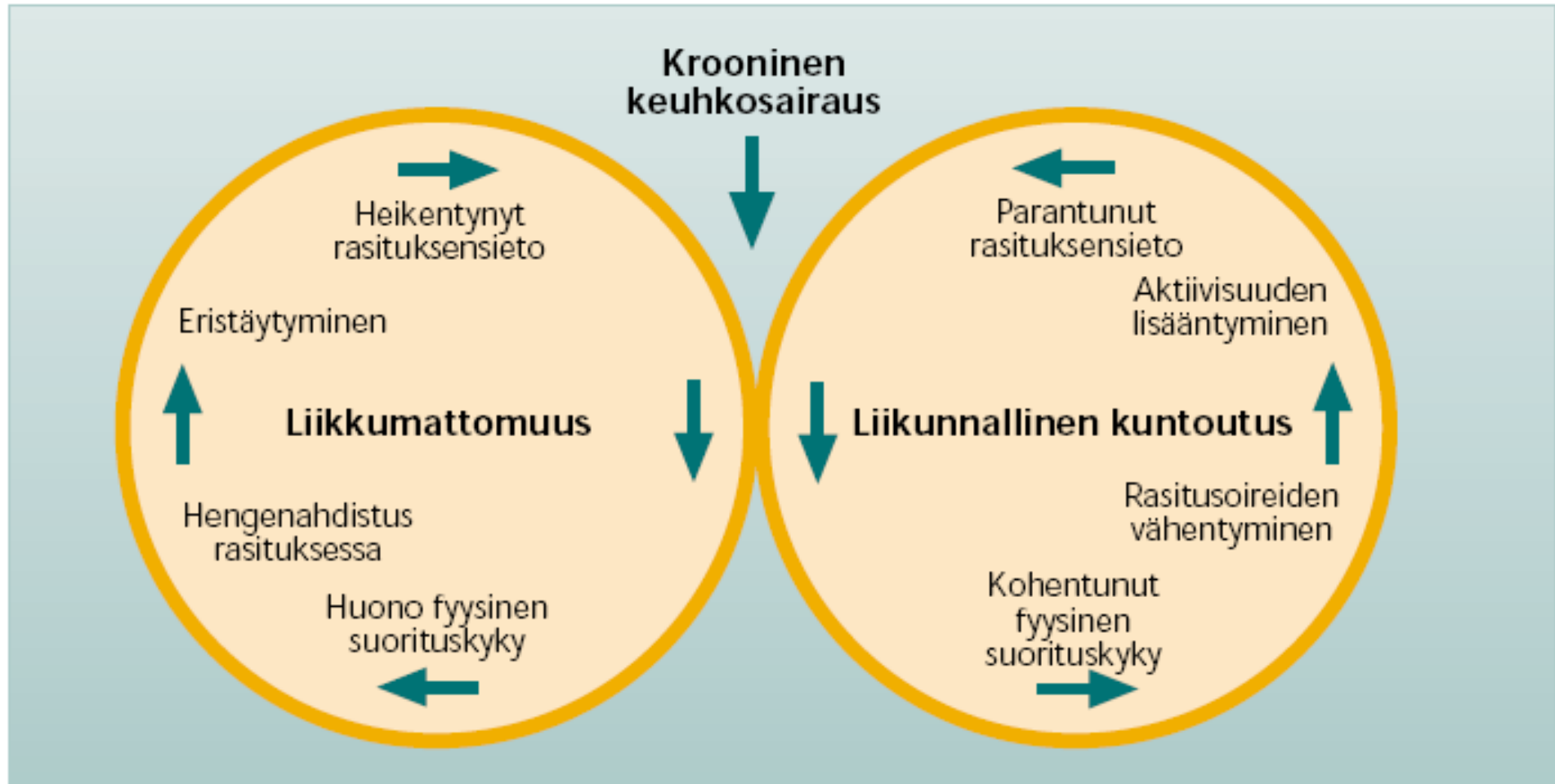
Tupakointi diagnoosiryhmittäin (n ja %)

	Astma		COPD		Astma & COPD	
Tupakoi päivittäin	24	28.2%	27	57.4%	17	60.7%
Tupakoi satunnaisesti	3	3.5%	2	4.3%	1	3.6%
Lopettanut	25	29.4%	17	36.2%	9	32.1%
Ei koskaan tupakoinut	30	35.3%	1	2.1%	1	3.6%
Ei tietoa ???	3	3.5%	0	.0%	0	.0%
Kaikki	85		47		28	

Liikunta on lääettä!
Onko COPD -potilaallekin?

Liikkumattomuuden kierre voidaan kääntää vastapäivään

Kuva 4. Sairauden aiheuttaman liikkumattomuuden kierrettä voidaan pyrkiä katkaisemaan liikunnallisella kuntotutuksella.